

Nr 271.

Av herr **Welin m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 15, med förslag till ny giftermålsbalk m. m.*

Den nu gällande giftermålsbalken är i åtskilliga avseenden föråldrad och behöver därför bringas i bättre överensstämmelse med nutidens rättsbegrepp och rättfärdighetskrav. Men om således en del ändringar i densamma äro behöfliga, så må sägas, att den synnerligen betydande omstörning av de nuvarande förhållanden, som åsyftas genom Kungl. Maj:ts proposition nr 15 till innevarande riksdag med förslag till ny giftermålsbalk m. m., måste giva anledning till ett flertal anmärkningar, och detta anmärkningar av den art, att hela lagförslaget rätteligen borde nu av riksdagen avslås samt hänvisas till en ny överarbetning, som bragte den i bättre överensstämmelse med god gammal sed och rättsuppfattning.

Den åskådning och grundprincip, som i förslaget till ny giftermålsbalk kommit till uttryck rörande äktenskapets väsen, är den, att, såsom det heter i lagberedningens motiv (1918) sid. 160, »äktenskapet är en sammanslutning av två fria individer». Huvudsaken är för förslaget dessa båda individers fortfarande frihet. Visserligen stadgar lagen i kap. 5 § 1, enligt förslaget, viss skyldighet till trohet och bistånd och till »samråd» för familjens bästa. Men ett dylikt lagstadgande är föga värt. Trohets- och samrådsprincipen gäller för äktenskapet alldeles oberoende av lagen; den ligger i själva dess väsen och kan intet vinna på ett upptagande i lagtexten, varigenom det ser ut, som menade lagstiftaren, att skyldigheten först därigenom uppstode. Motsvarande stadgande saknas också i det norska lagförslaget, som därigenom vinner i styrka. Det rent etiska förhållandet kan aldrig genom förvandling till rättsförhållande bättre förverk-

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 4 saml. 84 häft. (Nr 271—273.) 1

ligas än utan en sådan förvandling, snarare tvärtom. Förslaget vidare utformning i övriga paragrafer visar också tydligt, att det först och sist avser icke plikt och ansvar utan makarnas frihet och inbördes avräkning såsom i ett vanligt bolag. För den åskådning, som betraktar hemmet såsom en högre gemenskap, en gemenskap, vilken både makar, barn och övriga familjemedlemmar hava att underordna sig, och som anser, att genom äktenskapet de tu varda ett i den mening, att de för framtiden uppgiva vardera sitt oberoende för att, på sätt sed och moral bjuda, tjäna varandra och det gemensamma hemmet, står förslaget såsom fullständigt fördärvbringande. Det sätter i själva verket de onda tankarna och lidelserna, egoismen och själviskheten i högsätet genom att oavbrutet erinra makarna om motsättningen mellan deras enskilda intressen var för sig och deras skyldigheter att i lika mått bidra till hemmets underhåll. Och det inför i det enskilda hemlivet en främmande makt, domstolen, som skall träda i stället för mannen, på det att icke hustrun skall anse sig sämre ställd än mannen.

Att ett sådant förslag är oförenligt med en verkligt sedlig och religiös uppfattning av äktenskapet är tydligt, och det är blott förunderligt, att lagförslaget författare dock kunna leva i den tron, att detta samma förslag just skulle vara ägnat att främja om ej den religiösa, så dock den etiska uppfattningen av äktenskapet.

Om emellertid, såsom måhända kan befaras, förslaget icke kommer att helt avslås, vilket likväl vore det riktiga och lyckligaste, bör tillses, att så grundliga förändringar som möjligt vidtagas till borttagande ur förslaget av dess värsta brister i antydda principavseende. Några sådana erforderliga förändringar må här, mera som exempel, framhållas.

Förslaget uppställer för alla äktenskap en och samma ordning rörande makarnas inbördes förhållande och medger i kap. 8 § 1 undantag genom förord allenast beträffande frågan, om viss egendom skall anses som enskild eller som giftorättsgods. Härskande åskådningar borde dock beaktas åtminstone så mycket, att det lämnades frihet åt makarna att genom äktenskapsförord bestämma en helt och hållet annan ordning för sitt inbördes förhållande än den lagen uppställer. Därför borde kap. 8 § 1 ändras därhän,

att sista stycket utgår och i dess ställe insättes ett stadgande av innehåll, att om makar eller trolovade vilja genom äktenskapsförord bestämma, att med deras egendom och inbördes rätt skall annorledes förhållas

än lagen säger, de därtill äga frihet, om med förordet så förfäres, som om annat äktenskapsförord är i lagen stadgat, och rätten finner, att tredje mans intresse därigenom icke lider skada.

Men även beträffande de äktenskap, som icke genom förord regleras, utan skola falla direkt under lagen, torde modifikationer i förslaget böra göras. Först och främst gäller detta om kapitel 5, som helst borde helt och hållet utgå och ersättas med lämpligt avfattade bestämmelser av det innehåll,

att när äktenskap är slutet, bliva man och hustru, en för båda och båda för en, ansvariga för hemmets bestånd och underhåll och barnens vård,

att bohag och arbetsredskap bliva samfälld egendom att av båda, i mån av behov, nyttjas och brukas, och gemensamt vårdas,

att rättshandlingar, som endera maken företager, och som uppenbarligen åsyftar egna personliga behov, den dagliga hushållningen, hemmets underhåll eller barnens vård och fostran, även förplikta andra maken, så framt ej denne offentligen givit tillkänna, att han icke vill därför ansvara,

att, där tvist mellan makar uppstår om bidrag och underhållsskyldighet eller om ersättning för gjorda kostnader och tvisten icke varder, efter medling av någon av dem, som i kap. 14 nämnas, bilagd genom överenskommelse, frågan avgöres genom domstol i enlighet med grundsatsen, att vardera maken skall bidraga i förhållande till sin ekonomiska förmåga,

att till utgifter, som make av egna medel guldit för egen person, hushåll, hem eller barn, ej må fordras bidrag av andra maken, med mindre avtal genom äktenskapsförord eller annorledes härom träffats, samt

att under alla förhållanden den tredje part, som i § 12 moment 2 avses med orden »den, med vilken rättshandlingen slöts», må utgå ur förslaget och likaledes

att kungörelse i tidningarna genom domstolen ej må föreskrivas beträffande rättens beslut att förklara make, som missbrukar den honom enligt § 12 tillkommande behörigheten att ingå rättshandlingar, förlustig denna behörighet.

Föreskrifterna i 14 kap. om medling mellan makar torde tarva sådan omarbetning, att därest det icke anses tillräckligt med präst som medlare, det sörjes för,

att den person, som av domhavande eller av kommunal myndighet utses till medlare, och som »äger kalla makar att sammankomma inför sig», besitter tillräcklig auktoritet att handlägga så ömtåliga förhållanden som förlikningsärenden mellan äkta makar.

Beträffande förslaget till promulgationslag torde detta böra ändras i enlighet med vad nu anförts och i dess § 5 införas stadgande därom, att gamla lagen skall tillämpas i alla de fall, där sådant ej blir i följd av föreskrifter i § 5 mom. 2 omöjligt, då nya lagen i tillämpliga delar bör gälla.

I förslaget till lag om barn i äktenskap torde §§ 3 o. ff. skäligen böra ersättas med bestämmelser av innehåll,

att föräldramakten utövas av föräldrarna gemensamt eller, där enighet ej kan nås, av fadern, såvida ej annat är genom förord eller med annat avtal överenskommet;

att son eller dotter, som efter fyllda 15 år tillåtes och är i stånd att själv försörja sig, dock ej må före 18 års ålder utan föräldrarnas samtycke ingå arbets- eller annat sådant avtal,

att föräldrar och barn, oavsett ålder, äro inbördes förpliktade till bistånd och underhåll, när så erfordras och möjlighet att lämna det finnes.

Förslaget till ändrad lydelse av § 6 i dissenterförordningen av 1873 torde böra på det sätt modifieras,

att avtalsfriheten makar eller trolovade emellan rörande barns religiösa uppfostran verkligen säkerställas och icke göres om intet genom främmande prästerskaps åtgärder, ävensom

att, i likhet med vad ovan föreslagits rörande vårdnaden av barn, fadern, där ej annat avtalats, äger att, såsom nu, vid oenighet makarna emellan bestämma.

Den närmare formuleringen av dessa förslag torde i utskottet verkställas.

Slutligen hemställas, att en del paragrafer omarbetas, så att de erhålla formulering, som är enklare och mera begriplig för den synnerligen stora allmänhet, för vilken lagen är avsedd. Som exempel på behovet av en sådan förenklad formulering må anföras 9 kapitlets 6 §.

Med anledning av det anförda få vi hemställa,

att riksdagen ville för sin del besluta att, i överensstämmelse med motiveringen till denna motion, vidtaga ändringar i »Förslag till Giftermålsbalk» kap. 5, kap. 8 § 1 sista stycket och kap. 14, »Förslag till Lag om införande av nya giftermålsbalken» särskilt § 5, »Förslag till Lag om barn i äktenskap» §§ 3 och följande samt »Förslag till Lag om ändrad lydelse av 6 § i förordningen av den 31 oktober 1873 angående främmande trosbekännare och deras religionsutövning».

Stockholm den 27 januari 1920.

S. Welin.

B. Corneliussen.

David Norman.

I motionens syfte instämma:

Ax. Sundling.

C. O. Johanson.
